

Óendaliga vera

UMMÆLI

Silja Aldudóttir

Marjun Syderbø Kjelnæs: Óendaliga Vera,
Bókadeild Føroya Lærarafelag, 2016. 310 bls.

Marjun Syderbø Kjelnæs vann skaldsøgukappingina hjá Bókhandl-
arafelagi Føroya við handritinum, sum bleiv til skaldsøguna *Óendaliga
vera*. Vinnaraskaldsøgan lokkaði heilt fitt av fólki inn í sjónleikarhúsið
ein lýggjan seinnapart í juni, tá hon varð lögð fram á útgávutiltaki.
Bøkur, sum vinna kappingar ella fáa virðislønir, draga at sær forvitnar
lesarar, og tá fylgja vónir og væntanir um góðan skaldskap eisini við.

Óendaliga vera hevur tveir høvuðspersónar, Veru og leon (við lítlum),
og skift verður millum frásøgurøddirnar og sjónarhornini hjá teimum
báðum. Vera og leon eru á hvør sín hátt steðgað upp í tilveruni og fangað
í einari endurtøku, bæði kropsliga og mentalt. Vera er á røktarheimi, hon
hevur mist røddina og tamarhaldið á kroppinum. leon er ein miðaldrandi
postmaður og hevur fingið staðfest, at hann hevur bipolarólag. leon og
Vera eru ikki skyld, men eru sum familjulimir, og hann vitjar hana á
røktarheiminum. Við sær hevur hann pappeskjur við tingum hjá Veru,
sum skulu ruddast út, og meðan lutir spakuliga verða tiknir fram og
kannaðir, letur søgan seg upp um Veru og leon, petti fyri petti.

Frásagnirnar hjá Veru og leoni flyta seg millum samtíð og fortíð, og
samanhangur er onkursvegna ímillum tað, sum fer fram í teimum
báðum tíðarfláunum. Eitt nú knýta staklutir, kenslur og kropsrørslur

á smidligan hátt fláirnar saman, og her sæst, at teksturin er væl úr
hondum greiddur. Skaldsøgan er býtt í fimm høvuðspartar og í teimum
eru styttri partar. Tað, at skaldsøgan hevur tvær røddir, merkir, at
sagt verður frá somu støðu og somu hending á ymiskan hátt og úr
ymiskum sjónarhornum, soleiðis at frásøgnin kemur fram lag oman
á lag. Ábendingar og brotpartar av hendingum verða lorað til lesaran
eitt sindur í senn.

Óendaliga vera gongur partvíst fyri seg í okkara samtíð og partvíst í
20. øld. Hon er ein realistisk samtíðarskaldsøga, sum hevur føroyska
samfelagið sum tilsippingarkarm, men hon dregur eisini altjóða træðrir
inn í ein føroyskan samtekst. Menniskjað er í miðdepli, men tað er
eyðsæð, at høvundurin leggur seg eftir at skapa eina sannlíka og aktuella
mynd av tí føroyska samfelagnum í dag. Sólarmyrking, flóttafólk,
nýggir føroyingar og fiskivinnupolitikkur verða flættað inn í umhvørvi
og søgugongd, uttan at tað fyllir ov nógv ella verður eitt endamál í sær
sjálvum.

Trý ættarlið verða lýst, og parallellar eru at síggja millum lagnurnar
hjá persónunum. Átrúnaður er ógvuliga sentralur í skaldsøguni. Lýst
verður, hvussu trúarrørslan hjá brøðrasamkomuni hugtekur persónarnar.
Kristindómurin er ein týðandi partur av tilveruni og tilvitinum hjá
persónunum, og hann seyrar gjøgnum orðingar og myndamál í
skaldsøguni. Átrúnaðurin knýtir fólkin saman, men skapar eisini
gjáir ímillum tey. Skaldsøgan *Tornið á heimsins enda* eftir William
Heinesen gongur aftur ígjøgnum skaldsøguna hjá Marjuni. Hon verður
sum skaldskapur eitt slag av andaligari og fagurfrøðiligari mótvekt
til kristindómin, tí hon hevur sans fyri tí andaliga, men serliga tí
menniskjaliga. Trúgvinn setur forboð og forðar fyri grundleggjandi
menniskjaligum virðum. Kristindómurin sum fagurfrøðiligur og etiskur
tilsippingarkarmur er ein reyður tráður gjøgnum skaldskapin hjá Marjuni
Syderbø Kjelnæs, og hetta sæst eitt nú í yrkingasavninum *Opna* (2016)
og ungdómsskaldsøguni *Skriva í sandin* (2010). Høvundurin megnar

í *Óendaligu veru* at skapa eina samansetta mynd av leiklutinum hjá átrúnaði, sum hvørki er einsporað ella naiv.

Persónarnir eru væl samansettir og hava bæði dýpd og tyngd. Serliga er Vera ein egin og fangandi persónur og ein sjáldsom rödd í føroyskum bókmentum. Hon trínur sterkt fram í frásøgnini, tí lesarin fær bæði innlit í kenslur og hugsanir hennara, samstundis sum hann sær, hvussu aðrir persónar uppliva hana. Á henda hátt sæst, hvussu stórir mótsetningur er millum tær sterku, heitu kenslurnar hjá Veru og fatanina hjá hennara nærmastu av, at hon er køld og kensluleys. Í samtíðini er hon kropsliga lammað og fær so gott sum onki sagt, men tøgnin og passiviteturin hava fylgt henni alt lívið. Hon elskar, og hon vil seta orð á og vísa sínar kenslur, men hon megnar tað ikki. Sum kærleikssøga er skaldsøgan tragisk, tí kærleikin hjá Veru ongantíð verður afturløntur. Hon elskar Leon (við stórum), sum er abbi leon (við lítlum), og hon elskar øll síni nærmastu. At kærleikin til Leon luktar eitt sindur av faðirkompleksum, og at Leon letur Veru bíða eftir sær ár eftir ár, verður ikki problematiserað stórvegis, og tað undrist eg eitt sindur á. Leon megnar illa at fóta sær í tilveruni. Hann sveiggjar millum trúgv og skilvísni og er sálarliga sjúk. Móti endanum á skaldsøguni verður róð fram undir, at hann er samkyndur. At Leon (allarhelst) er samkyndur, hongur ikki so væl saman við søguni og persóninum, leoni, annars. Harafturat verða samkyndleiki og sálarjúka koblað saman í leoni, og hetta tykist sum ein rættiliga óneyðug kobling, tá hon riggar so illa í heildini. Fleiri av teimum tó rættiliga fáu frásagnunum í føroyskum bókmentum, sum taka upp samkyndleika (ella annan kynssamleika) knýta hann at harðskapi, neyðtøku og øðrum ógvusligheitum. Spurningurin er, um tað ikki hevði verið áhugaverdari og riggað betur við einari meira *vanilla* lýsing av samkyndleika. Serliga, tá bókin nú skal vera ein samtíðarskaldsøga.

Skaldsøgan snýr seg um tey friðarligu, sum liva í útjaðaranum á sínum egna lívi. Hon lýsir, hvussu tilveran hjá hesum fólki er merkt av tøgn, sorg, sviki, longslu, men eisini av kærleika og vón. Tilvera kann sigast

at vera tað yvirskipaða temað í skaldsøguni. Tematiskt verður spælt við ymiskar týðningar av orðinum *vera*: navnorðið *ein vera*, sagnorðið *at vera* og kvinnunavnið *Vera* koma fyrri, og í støðum síggjast orðingar sum *“Innilæsta, fangada ikki vera.”* Á henda hátt verður frásøgnin bæði einstaklingabundin, men eisini í stóran mun almenn um tilveruna hjá eini menniskjaveru. Í heitinum á skaldsøguni er *vera* skrivað við lítlum stavi, og hetta peikar á ta breiðaru merkingina. Eitt høvuðsmotiv, sum kemur fyrri fleiri ferðir í skaldsøguni, er, tá Vera sum ung genta leypur í ein hyl, har sum ongin annar torir at leypa. Hetta lopið er í samljóði við heitið og temað, tí tann lítla lötan í leysari luft hevur í sær eina rúsandi tilveruliga óvissu:

Enn er lötan *óendalig*, lötan meðan eg sveimi í leysum lofti, meðan eg hvørki eri her ella har, meðan eg eri djørv og á flogi.

Eisini stendur lopið sum ein mótsetningur til tann afturhaldna atburðin hjá Veru í restini av skaldsøguni, og lesarin hevur ferð eftir ferð hug at rópa ”leyp, Vera!” Hetta tilveruliga evnið er veruliga eitt minuøki av klisjeum, men høvundurin megnar rættiliga væl at snara teimum soleiðis, at tær rigga og gerast hugtakandi.

Skaldsøgan er, sum sagt, realistisk, men hevur sveimandi og furðukend drøg. Tilvit um orð og myndamál er týðuligt í skaldsøguni, bæði formliga og innihaldsliga. Eitt nú sæst hetta við, at Leon skrivar navnið hjá sær við lítlum stavi fyrri at skilja ímillum seg og abba sín, Leon eldra. Eisini sæst tað við, at Vera finnur ein lívsneista aftur í síni stillu, einstáttaðu tilveru, tá hon festir orð upp undir tað grábláa hválvið á røktarheiminum. Sum nevnt verður spælt við orðið *vera*. Hetta, at taka støði í orðum, sum hava fleiri týðningar, er ein afturvendandi snild, sum høvundurin eisini nýtir eitt nú í leikinum *Tóm Rúm* og yrkingasavninum *Opna*.

Sambond millum menniskju, og kanska serliga kvinnur, eru í miðdepli. Bæði Vera og Leon siga á hvør sín hátt, at “alt byrjaði við eini gentu, og alt

helt áfram soleiðis.” Serliga er vinalagið millum Veru og Ivalu áhugavert, tí það er inniligt, sansaligt og als ekki sjálvsagt. Rannsóknarkvinnan Louise Arner Boyd, hugtekur Veru, er fyrirmynd hennara, og hon snikrir seg ofta inn í myndina, tá Vera vísir dirvi.

Bókin *Óendaliga vera* hefur vakra frampermu og bakpermu, og báðar spæla væl saman við innihaldið í skaldsøguni. Framman eru svartir, gráir og bláligir havlitir, ein kroppur, sum kavar niðureftir og ein fuglur. Hendan myndin hóskar væl til lýsingarnar av lopinum hjá Veru. Bakperman hefur ljósar, fólnar og yndisligar litir og eina lítla, violetta lilju, sum vísir til blómurnar á grøvini hjá Ivalu. Myndirnar spæla væl saman við innihaldið, men tær spæla, eftir mínum tykki, ikki væl saman við hvørja aðra. Kanska er ætlanin, at tær skulu vera mótsetningar millum ljós og myrkur, men tær hava onkursvegna so ymisk útrykk og hugløg, at tær avvísa hvørja aðra. Eisini er heitið skrivað við einum heldur ósnøggum stavsníði.

Óendaliga vera er, hóast tær nevndu atfinningarnar, ein sera væl skrivað og eisini heilt væl úr hondum greidd skaldsøga. Marjun Syderbø Kjelnæs skrivar sínar persónar fram við stillum intensiteti og sterkum kenslum, sum rigga væl til prosamálið hjá henni. Hetta er ein skaldsøga, sum væl tolir at verða lisiin fleiri ferðir. Ein innilig, djúptøkin og fangandi skaldsøga.